

OSOBNÍ ZPRÁVY

PhMgr. Jaroslav Švec – životní jubileum

Pan PhMgr. Jaroslav Švec se dne 2. dubna 2012 dožil významného životního jubilea – 90. roků.

Byl jedním ze zakládajících pracovníků oboru dezinfekce, dezinfekce a deratizace, který

se nově začal organizovat se vznikem hygienické (a tehdy ještě i protiepidemické) služby, v letech 1951–1952. I když se jednalo o tři tematicky zdánlivě zcela odlišné obory, byly sloučeny do jedné skupiny označené zkratkou DDD na základě názoru, že společně vedou k likvidaci původců infekčních onemocnění, jejich přenašečů a rezervoárů.

PhMgr. Švec se narodil v Plzni 2. dubna 1922. Na klasickém gymnáziu maturoval v roce 1941. Během druhé světové války byly vysoké školy zavřené, proto odešel pracovat do lékárny jako aspirant. Po dvou letech vykonal tyrocinální zkoušku a pracoval jako sustentant až do otevření vysokých škol v roce 1945. V této době se věnoval závodně kopané, tenisu a hlavně lehké atletice, byl přeborníkem v Západočeském kraji v běhu na 100 m a skoku dalekém. V roce 1946 promoval jako magister farmacie na Přírodovědecké fakultě Karlovy Univerzity v Praze. Pak nastoupil na základní vojenskou službu a do roku 1950 pracoval v lékárně.

Po znárodnění lékáren přešel v roce 1950 do Státního zdravotního ústavu v Praze – pobočka Plzeň, jako laboratorní vedoucí akce „Pohlavní nákazy“ (PN). Při této akci byli plošně vyšetřováni lidé na syfilis. Seznámil se s metodikou práce v mikrobiologii u RNDr. Evy Aldové a u sester Matějovských a s činností PhMgr. Jana Pokorného, který byl prvním vedoucím oddělení DDD v tehdejší Ústavu epidemiologie a mikrobiologie (dnes SZÚ). Spolupracoval též s MUDr. Ortem, odborníkem přes autoklávy a parní dezinfektory, Státního ústavu pro kontrolu léčiv v Praze.

V roce 1952 byly v krajích vytvořeny Krajské hygienické stanice. Po skončení akce PN se PhMgr. Švec věnoval mikrobiologii a epidemiologii. V roce 1953 byly otevřeny tzv. III. odbory

KHS, s oddělením DDD. V té době byla zrušena firma Desinfekta a její pracovníci, dezinfektoři, bylo jich celkem 12, přešli do III. odboru KHS v Plzni. Prováděli velkoplošné deratizace měst i vesnic Západočeského kraje. Potkani a myši se v té době hubili zinkofosfidem a Diraxem (alfa-naftylmočovina), později oxykumarinem (Neratox). Před každou takovouto akcí byl proveden průzkum výskytu potkanů a Národním výborům byla akce účtována podle množství spotřebovaných nástrah. Z této doby pochází jeho patent na výrobu trvanlivých nástrah pro hubení škodlivých hlodavců – tzv. deratizační perníčky.

Kromě deratizace provádělo oddělení i velkoplošné zásahy proti komárům, švábům, rusům a vším. Zjišťovali dynamiku výskytu klíšťat v lokalitách, kde se objevila klíšťová encefalitida. V roce 1960 byla z KHS činnost dezinfektorů předána do komunálních služeb a do firmy Asana. Na KHS zůstali jen dva dezinfektoři, kteří prováděli kontrolu činnosti těchto deratizačních podniků. V roce 1967 nastoupil na oddělení DDD RNDr. Jiří Ledvinka, který se zabýval především dezinfekcí a deratizací.

V roce 1962 podal PhMgr. Švec další patent na směs pro výrobu základu bakteriologických živných půd do polystyrenové Petriho misky. Půdy pak byly využívány celostátně. Dále zavedl otiskovací metodu na regenerovaných nosičích Urikulta, která umožnila z plochy 10 cm² odečítat kvalitativně i kvantitativně počty mikroorganismů. Dále byly použity i jako nosiče půdy pro gonokoky. Často spolupracoval s epidemiology a mikrobiology na problematice břišního tyfu, adnatní listerióze, salmonelóz, klíšťové encefalidě, tularémii a dalších infekcí. Spolupracoval i s odbornými pracovníky klinik, se stomatology, otorinolaryngology, s pracovníky z hemodialyzačních oddělení, ARO atd.

V roce 1964 byla na oddělení DDD KHS v Plzni zřízena Laboratoř pro kontrolu léčiv, která kontrolovala sterilitu u přípravků jako byly infuzní roztoky a oční kapky, které se v té době připravovaly v lékárnách.

PhMgr. Švec úzce spolupracoval s MUDr. M. Ticháčkem a s RNDr. V. Měrkou, se kterými poprvé u nás vyzkoušeli využití kyseliny peroctové k dezinfekci a sterilizaci a zasloužili se o zavede-

ní její výroby v Chemických závodech v Sokolově pod komerčním označením Persteril. V praxi pak vyzkoušeli jeho použití jak k dezinfekci, tak ke sterilizaci v uzavřeném prostoru, ke sterilizaci sond a zrcátek ve stomatologii nebo Petriho misek pro mikrobiologické účely.

PhMgr. Švec se s kolegy dále věnoval použití HCF (hexachlorofen) v emulzích a krému v boji proti zlatým stafylokokům a proti svrabu. Svrab bývá často u zanedbaných lidí provázen infekcí zlatým stafylokokem, u těchto případů dosahovali zvláště dobrých výsledků. Bohužel se jim nepodařilo přesvědčit farmaceutickou výrobu k jeho širokému použití. V oblasti dezinfekce a sterilizace prosazovali použití formaldehydu a ve spolupráci s RNDr. Kneiflovou (v tehdejší Institutu epidemiologie a mikrobiologie, dnes SZÚ) laboratorně dokázali, že směs Ajatinu s detergentem Slovafo 910 může dobře nahradit zahraniční přípravek Detergenicid.

V roce 1970 začal PhMgr. Švec pracovat na možnosti kontroly sterilizace pomocí bioindikátorů. Vycházel z předpokladu, že tento způsob je pro kontrolu sterilizátorů mimořádně vhodný, protože velmi přesně napodobuje skutečný sterilizační proces, tedy usmrcení všech mikroorganismů. To fyzikální, ani chemické metody nezajišťují. Fyzikálními a chemickými metodami lze zjistit jen docílení teplot v přístroji, nikoliv sterilizační efekt jako při aplikaci bioindikátorů. PhMgr. Švec pracoval na metodě, jak udržet testovací mikroorganismy optimálně v zasporulované formě na k tomu účelu uzpůsobené kultivační půdě. V roce 1971 Ministerstvo zdravotnictví ustavilo na oddělení DDD KHS v Plzni Národní referenční laboratoř pro biologickou kontrolu sterilizace a sterility. PhMgr. Švec byl jmenován jejím vedoucím. Vypracoval přesnou metodiku

kontroly sterilizátorů a publikoval ji v příloze č. 11/1979 k Acta Hygienica Epidemiologica et Microbiologica. Jako nosiče testovacích mikrobů (*B. stearotherophilus* a *B. stearothermophilem*) se nejdříve používaly steatitové korálky, později se přešlo na filtrační papír o velikosti 0,5 . 2 cm. Tyto bioindikátory se v Plzni vyrábějí doposud a pro svou kvalitu a dostupnost patří mezi nejpoužívanější v ČR. Podle dostupných informací se ve světě začaly bioindikátory vyrábět komerčně až v roce 1988.

V době aktivní činnosti PhMgr. Švece měli každoročně pracovníci DDD KHS a OHS celorepublikové semináře DDD. V Západočeském kraji se tyto semináře, organizované PhMr. Švecem, konaly několikrát v Karlových Varech, Mariánských Lázních a Františkových Lázních. V té době si vedoucí DDD oddělení jednotlivých KHS a většiny OHS dobře rozuměli, úzce spolu spolupracovali a pravidelně se scházeli. Bohužel z té původní party již všichni zemřeli (dr. Cupalová, dr. Bolek, dr. Kobík, Ing. Čumpelík, dr. Přívora a další).

PhMgr. Švec, kromě 2 patentů, publikoval 26 prací otištěných v českých i v zahraničních odborných časopisech, přednesl přes 50 přednášek na odborných konferencích a seminářích. Celý svůj život byl velmi pracovitý, odborně zdatný, svědomitý a spolehlivý. My, co jsme měli možnost alespoň v určitý čas a na určitém problému s ním spolupracovat, jsme mu za to velmi vděční a obdivovali jsme ho. I v současné době ve svém pokročilém věku dění v DDD stále sleduje a je v kontaktu se svými dřívějšími spolupracovníky. Přejeme mu hodně zdraví, štěstí, spokojenosti a radosti do dalšího života.

MUDr. Věra Melicherčíková, CSc.
SZÚ, Praha